

Beden İşaretleri: Dövme Popüler Bir Kültür Ürünü müdür?

Body Signs: Is Tattoo a Popular Culture Product?

Mehmet Şükrü Nar*

Öz

Araştırmada dövmenin popüler bir kültür ürünü olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu amaçla dövme yaptırmanın nedenleri ve dövme kullanımının psiko-sosyal etkileri analiz edilmektedir. Araştırmanın örneklem grubunu Ankara ili Çankaya ilçesinde yaşayan bedeninde dövme bulunan 28 kişi oluşturmaktadır. Araştırma sahasına 2021 yılı Haziran-Ağustos ayları arasında gidilmiştir. Katılımcı grup basit ve kartopu örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Veriler toplamda 15 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve katılımcı gözlem tekniği ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre dövme yaptırma motivasyonu çeşitlilik göstermektedir. Beğeni ve özentisi, yas tutma arzusu, iletişim kurma aracı, koruyucu olduğuna inanılması, yara izini kapatma amacı, gruba uyum sağlama çabası bunlardan birkaçıdır. Dövmenin popüler bir kültür ürünü olması ise doğası gereği tartışmalıdır. Dövmenin ağırlı bir yapım aşamasının ve iyileşme ve bakım sürecinin bulunması

Geliş tarihi (Received): 5-02-2022 – Kabul tarihi (Accepted):12-10-2022

* Prof. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü/Artvin Coruh University Faculty of Arts and Sciences Department of Sociology. mehmet.sukru@gmail.com. ORCID 0000-0003-4726-3126

ile diğer popüler kültür ürünlerinden ayrılmaktadır. Süreç içinde sağlık sorunlarının yaşanabilmesi, dövmeye karşı psikolojik bağımlılık oluşabilmesi, geleneksel algıda oluşabilecek tepkiler, meslek seçiminde yaşanabilecek zorluklar, zaman içinde dövmenin anlamını yitirmesi gibi bireyde kaygı ve pişmanlık oluşturabilecek faktörler, dövmeyle çelişkili bir tüketim kültürü ögesi olarak bakılmasına neden olmaktadır. Ayrıca sayılı bir kitle, dövme yaptırmanın öğrenilen ve taklit edilen bir davranış ve kimliğin yeniden inşasında belirleyici bir faktör olarak görülmektedir.

Anahtar sözcükler: *dövme, beden, popüler kültür, kimlik, dövme motivasyonu*

Abstract

This research discusses whether tattoos are a product of popular culture by analyzing the underlying reasons for getting a tattoo and the psychosocial effects of tattoo use. The sample for this study consisted of 28 people living in the Çankaya district of Ankara, Turkey who all had tattoos on their bodies. The study location was visited between June and August 2021. The simple and snowball sampling techniques helped determine the participant group. Data were collected through a semi-structured interview consisting of 15 questions and participant observation techniques. Data analysis was conducted using descriptive and content analysis methods. According to the results, the motivation for getting a tattoo varied. Some of the reasons included admiration and emulation, a period of mourning, a means of communication, belief in a tattoo's protective properties, covering of a scar, and assimilation into a group. The belief that a tattoo is a product of popular culture is controversial in nature. Tattooing differs from other manifestations of popular culture in that it has a painful construction phase as well as a healing and maintenance process. However, various factors may cause anxiety and regret in the individual, such as experiencing health problems in the process of getting the tattoo, psychological dependence on tattooing, reactions that may occur due to societal perceptions, difficulties in choosing a profession, or the tattoo losing its meaning over time. Ultimately, the tattoo may be viewed as an element that is contradictory to consumer culture. Tattooing is perceived as a learned and imitated behavior by a significant audience and as a determining factor in the reconstruction of identity.

Keywords: *tattoo, body, popular culture, identity, tattoo motivation*

Extended summary

Background: The ancient tradition of tattooing is a behavior that has been practiced for thousands of years in almost all cultures. Believing that objects protect the soul and body has resulted in humans attributing holiness to certain items (various symbols and writing, visual drawings) while carrying the sacred with them at all times. However, according to other accounts, the reason for tattooing is very diverse. The notion of tattooing emerged independently in different parts of the world, spread to other regions by sea voyages, trade, war, and migration. In fact, due to the interaction of Westerners with Indigenous peoples,

geographical discoveries, and colonialism, and because the natives they encountered carried cultural symbols and figures on their bodies, resulted in the recognition of the tattoo among other societies within a short period of time.

Having been seen as a taboo in the past, tattooing, especially among adolescents and young adults, has become increasingly popular in daily life over the last two decades. However, can a tattoo be considered a popular culture item? This question is difficult to answer, but also puzzling. With both psychological and social consequences, it can be misleading to interpret the tattoo as a popular culture product. So what makes a tattoo so attractive? Perhaps the answer should be sought in mass media's contributions in raising an interest in tattooing. Many issues related to tattoos in the media are brought to the agenda, both directly and by conveying them to the audience through the media indirectly. Artists, movie stars, models and athletes – who are admired by society, especially by young individuals – are the key marketers and pioneers of this movement, which transforms the tattoo into a desirable object. In fact, as a popular practice or as a part of consumer culture, there are pictures and photographs of people with tattoos in restaurants, cafes, billboards, the items we use, and even toys.

Research purpose: The study discusses whether tattoos are a product of popular culture. For this purpose, the motivational reasons behind tattooing (basic thoughts, attitudes, and behaviors that cause individuals to acquire tattoos) and the psychosocial effects of tattoo use were investigated.

Methodology: The sample group consists of 28 people living in the Çankaya district of Ankara, Turkey who had tattoos on their bodies. The research area was visited between June and August 2021. The participant group was determined using the simple and snowball sampling technique. In-depth interviews were conducted with the individuals who had tattoos and their personal experiences were conveyed. Interviews were held in tattoo parlors, restaurants, parks, cafes and public seating areas in the Çankaya district. Additional data were collected using a semi-structured interview form consisting of 15 questions, two of which were personal, as well as the participant observation technique. Descriptive and content analysis methods were used to analyze the data.

Findings and conclusions: Results suggest that the underlying motivation for acquiring a tattoo varied and included reasons such as admiration and emulation, a desire to mourn, a means of communication, believing that they are mystically protective, to cover a scar, and as part of an effort to assimilate with a group. It can be said that adolescents and young adults were a little more interested and inclined towards tattooing, as the average age of getting a tattoo for the first time being young supports this idea. In addition, the use of tattoos is seen as an important element in the reproduction/construction of identity. The presentation of tattoos as a popular culture product is thought to be effective in this preference. However, characterizing tattoos as a product of popular culture can be controversial in nature. Tattooing differs from other manifestations of popular culture in that it has a painful construction phase as well as a healing and maintenance process. In addition, when removal of the tattoo is desired, this decision will have financial, physical and psychological effects, as there is a

possibility of a scar remaining on the body. Therefore, the fact that tattoo removal is a process difficult to erase, creates an obstacle in perceiving it as a popular culture element.

Despite everything, the tattoo seems to have escaped, no matter how little, from its past infamous and prejudicially viewed reputation. Nevertheless, the use of tattoos is still a taboo in our society, or at best, it can be said to be at a crossroads. Traditional and religious perceptions as well as medical problems may cause people to distance themselves from tattooing. But for how long? Time will tell. In order to fully understand tattoo modification, further research is necessary with larger samples from different socio-economic groups. In addition, the tattoo phenomenon could be investigated in a multi-dimensional way using a mixed methods approach where quantitative and qualitative research can be used together. Subsequently, these groups could be compared with each other.

Giriş

Genel anlamda popüler kültür, belirli bir zaman ve mekânda gerçekleşen, bir toplumda sıklıkla karşılaşılan veya yaygın olarak beğenilen ve tercih edilen bir davranış biçimidir. Toplumun ya da belli bir grubun geneli tarafından paylaşılan arzular, değerler, inanışlar, davranışlar, sanat, eğlence gibi insanların gündelik aktivitelerine bağlı olarak belirlenen birçok olay ya da nesne, bireyin yaşam tarzını etkileyen öğeler dizini popüler kültür olarak açıklanır. Genellikle kitlelere yönelik belirli standartların oluşturulduğu, ticari şekilde üretilen ve tüketilen mal ve hizmetler bu kapsamda değerlendirilir. Tüketilen yiyecek, giyim tarzı, eğlence anlayışı, selamlama ritüelleri, spor etkinlikleri, kullanılan dil/argo, dinlenen müzik, seyredilen dizi vb. uygulamalar popüler kültür örnekleri arasında yer alır (Bektaş, 2000; Delaney, 2007; Dittmer, 2010).

Popüler kültürün benimsenmesini ve sürdürülmesini sağlayan ise başta internet olmak üzere yazılı ve görsel kitle iletişim araçlarıdır. Son yıllarda bilgi iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve küresel anlayış zaman ve mekânı kısıtlayarak insanlar arasındaki etkileşimi artırmıştır. Dünyanın herhangi bir yerindeki basit bir olay ya da tanıtılan bir ürün, kitle iletişim araçlarıyla anlık olarak dünyanın en uzak bölgelerinde popüler bir nesne ya da davranış olarak karşılık bulmaktadır. Bu yaşananlar, zaman içinde geçmişin tüketiminden ve beğenisinden farklı olan, günün koşullarına uyarlanan yeni bir tüketim kültürünü ortaya çıkarmıştır. Bunlardan birinin de dövme kültürü olduğu söylenebilir.

Geçmişte tabu olarak görülen, son yirmi yılda özellikle ergen ve genç erişkin bireyler arasında dövme yaptırmak gündelik hayatın içinde giderek popülerleşen ve kullanım oranı artan bir pratik olmuştur. Ancak dövme popüler bir kültür ürünü olarak kabul edilebilir mi? Bu soru cevaplama zor, aynı zamanda kafa karıştırıcıdır. Zira psikolojik ve sosyal sonuçları ile dövmeyi popüler bir kültür ürünü olarak anlamlandırmak yanıltıcı olabilir. O halde dövmeyi bu kadar çekici kılan şey nedir? Yoksa dövme yaptırmak anlık bir dürtü ve geçici bir heves midir? Bu durum insan doğasının ilkele dönüşü ile açıklanabilir mi? Belki de cevabı kitle iletişim araçlarının dövmeye olan ilgiyi artırmasında aranmalıdır. Medyada dövme ile ilgili pek çok konu hem doğrudan hem de medyatik kişiler üzerinden izleyici kitlesine ak-

tarılarak gündeme getirilmektedir. Hangi kanalı açsanız, hangi internet sitesine girseniz, bir film ya da aktüel bir konuyu izlemeye çalışsanız bir şekilde dövmeli insanlarla karşılaşmanız mümkündür. Hatta restoranlarda, kafelerde, reklam panolarında, kullandığımız eşyalarda, oyuncaklarda dahi dövmeli insan resimleri ve fotoğrafları bulunmaktadır. Toplum tarafından sevilen, özellikle genç bireylerin rol model aldığı sanatçılar, film yıldızları, mankenler, sporcular bu akımın pazarlamasını ve öncülüğünü yapmaktadır. Bir anlamda bu kitle dövmeyi arzu edilen bir nesneye dönüştürmektedir (Atik ve Yıldırım, 2014; Atkinson, 2004; Koşut, 2006; Sweetman, 1999; Tezgeç, 2015; Thobo-Carlson, 2014; Wohlrab vd, 2006).

Uzun bir geçmişi olan dövme geleneği binlerce yıldır hemen hemen tüm kültürlerde uygulanan bir davranış biçimidir. Dövmenin kökeni tam olarak bilinmemekle birlikte toplumların ilkel inançlarında, mitlerinde, daha doğrusu insanın bedenini ve ruhunu korumak için görsele ve maddeye üleştirdiği manada aranabilir. İnsanın herhangi bir şeyin ruhunu ve bedenini koruduğuna inanması, bir takım nesnelere (her türlü işaret, yazılar, görsel çizimler) kutsiyet atfetmesine ve kutsal olanı her daim yanında taşımasına neden olmuştur (Challaye, 2007; Çoruhlu, 2015; Öncül, 2012). Bir diğer rivayete göre dövmenin yapılma nedeni çok çeşitlidir. Dünyanın farklı bölgelerinde bağımsız olarak ortaya çıkmakta, deniz yolculukları (Raspa ve Cusack, 1990), ticaret, savaş, göç ile diğer bölgelere yayılmaktadır. Esasen Batılıların, coğrafi keşifler ve sömürgecilik hareketleri sonucu yerli halklar ile etkileşime geçmesi ve yerlilerin bedenlerine yaptığı işaretleri ve figürleri kendi kültürlerine taşıması dövmenin kısa zamanda diğer toplumlar arasında tanınmasını sağlamıştır.

Kavram olarak dövme, insan bedenine figürlerin ya da sembollerin, alet ve araçlar ile derinin alt tabakasının soyularak veya delinerek çeşitli boya maddelerinin kalıcı şekilde çizilmesi işlemidir (Çoruhlu, 2015; Hazar, 2006). Bu şekilde insan bedeni bir duygu ve anlam aracı olarak kullanılır. Düşünceler, inanışlar, değerler gibi insana özgü ve belki de sözcüklerle söylene-meyen pek çok şey dövme ile somutlaşır. Bu özelliğiyle dövme, iletişimde bulunulan kişiye/kişilere verilmek istenen bir ileti olur. Pek çok kültürde dövme, yapılış amacına ve anlamına göre farklılık gösterir. Kimine göre bir sanat, kimine göre özgürlük arayışı bir kimlik, kimine göre ise bir özentî aracıdır. Bu çok yönlü işlevi ile dövme; suçun, bilgeliğin, inancın, köleliğin, sağlığın, farklılığın, mesleğin, anının, erişkinliğe geçişin vb. birçok ayırt edici özelliğin simgesi haline gelmiştir (Atik ve Yıldırım, 2014; Hazar, 2006; Kadioğlu Çevik, 1996; Koşut, 2006; Yücel ve Çevik, 2015). Örneğin Moari ve Hawaii yerlilerinde dövme; aidiyeti, gücü, öğretileri, estetiği ve statüyü (Schildkrout, 2004), Samoa yerlilerinde cinsiyeti, statüyü, inancı, cesareti gibi birtakım sosyal ve kişisel özellikleri belirtmek için kullanılmıştır (DeMello, 2000). Eski Mısır'da dövme cinsiyeti sembolize etmekte ve kadınların doğum esnasında kötü ruhlardan korunmak için dövmelerini bel bölgesine yaptırdığına inanılmaktadır. Çin'de binlerce yıl önce yapılan dövmelerin tedavi amaçlı olduğu (Akbulut, 2017; Tassie, 2018), Antik Yunan ve Roma döneminde yurttaş olmayanları belirlemek ve böylece sosyal kontrolü sağlamak için kölelerin, suçluların ve cazibesini satanların dövme yapılarak işaretlendiği, benzer uygulamaların Ortaçağ Avrupa'sında da devam ettiği bilinmektedir (Fisher, 2002; Jones, 2000).

Sömürgecilik döneminde Avrupalı kâşifler, Pasifik'teki kabilelerden öğrendikleri dövmeyi ilkel toplulukların bir özelliği olarak sunmuştur. Daha sonra denizciler arasında dövme

geleneği hızla yayılmıştır. Amerikan iç savaşında bazı askerlerin bağlılık göstergesi olarak ordunun simgelerini bedenlerine kazınması Amerika'daki ilk dövme örneği olarak kabul edilmiştir. İlerleyen dönemde donanma askerleri arasında ayırt edici bir özellik olarak dövme kullanım oranı hızla artmıştır (Govenar, 2000; Sanders, 2008). 1880'lerden sonra dövme moda endüstrisinin ve sınıfsal farklılıkların bir parçası olarak görülmüştür. Hatta gelecekte İngiliz Kralı olacak olan V. George'un dövme yaptırması, dövmenin bir moda olarak Avrupa ve ABD' de aristokratlar arasında yayılmasına ve statü göstergesi olarak kabul edilmesine neden olmuştur. İkinci Dünya Savaş'ından sonra dövme çeteler, suçlular ve işçi sınıfı ile ilişkilendirilmiştir. 1960 ve 70'li yıllara gelindiğinde dövme isyan eden geç bireylerin ve hippie gibi alt-kültür veya marjinal grupların bir simgesi haline gelmiştir (Bradley, 2000; Cox, 2016; Fisher, 2002).

Orta Asya Türklerinde ise Hunların, Kazakların ve Kırgızların sağlık, statü, korunma ve cesaret için dövme yaptırarak iddia edilmektedir. Dövmelerde daha çok kurt, kartal, geyik, köpek gibi hayvan figürlerinin yer alması, animizm veya totem inancının bir gereği olarak dövme üzerinden bir aidiyet duygusunun oluşturulduğu görülmektedir (Çağlayandereli ve Göker, 2016; Hazar, 2006). Anadolu'da dövme, beylikler dönemi ve Osmanlı döneminde savaşta ölen ya da yaralanan askerlerin kimliğini belirlemek için ya da yeniçerilerin ve levantlerin mensubu olduğu ocağa olan bağlılığın bir işareti olarak yapılmıştır. Yine o dönemde beylerde, şehzadelerde, hatta padişahlarda bile dövme kullanımı görülmüştür (Türk Tarihinde Dövme Kültürü, 2014). Günümüzde ise sayıları azalsa da Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yaşayan Türkmen aşiretlerinde, Urfa, Mardin, Diyarbakır yörelerinde şifa, iyi şans, bereket, aidiyet, estetik, korunmak için dövme yapıldığı bilinmektedir (Öncül, 2012).

Zamanla teknolojiye meydana gelen gelişmeler (gelişmiş makine ve aletlerin kullanılması, daha steril ortamlarda dövme yapılması), algıların değişmesi, tasarımda yenilikler, daha eğitilmiş (özellikle sanat, resim vb. dallarda eğitim alan) ve ustalaşan kişilerin dövme yapması dövmeye olan ilgiyi artırmıştır. Öyle ki bir dönem dövme kullanımı, aykırılığın ya da ötekileştirmenin aracı olarak görülürken, son yıllarda farklı meslek ve yaş grubundan ya da farklı sosyal sınıflar arasında birçok insan çeşitli nedenlerle dövme yaptırmaktadır (Sweetman, 1999; Wohlrab vd, 2006). N. Kadioğlu Çevik'in (1996) Gaziantep'in Barak Yöresi'ndeki köylerde yaptığı çalışmada dövmenin uğur, şans ve bereket getirmesi, süslenme, korunma, çocuk doğurmak için yapıldığı, Hazar'ın (2006) Mardin "Kızıltepe-Bozhöyük" yöresindeki çalışmasında da benzer ya da aynı nedenlerin dövme kullanımında gerekçe oluşturduğu görülmektedir. Çağlayandereli ve Göker (2016), Tunceli kent merkezinde yaptıkları çalışmada, Anadolu motiflerini yansıtan, daha ziyade çekici görünmek, özentî ve korunmak amacıyla yapılan geleneksel dövmeciliğin zayıfladığını, buna karşılık Batı tarzı dövme tasarımlarına olan ilginin arttığını belirtmişlerdir. Anadolu motiflerine yönelik bu çalışmalarda, dövmenin yapılış nedenlerinin ve dövmeye kullanılan motiflerin ortak özellikler taşıması, geleneksel Anadolu dövmeciliğinin ortak kökenden evrildiğini bizlere göstermektedir. Batı tarzı dövme çalışmaları ise sınırlı sayıda. Atik ve Yıldırım (2014) tarafından İzmir ilinde yapılan çalışmada, özellikle modern dövme kullanımına olan ilgi artışına dikkat çekerek arkasındaki nedenler araştırılmıştır. Alper (2010) ve Şenol vd. (2014) tarafından yapılan diğer

çalışmalarda ise ağırlıklı olarak dövme ve “piercing” kullanımının tıbbi sonuçları üzerinde durulmuştur. Yurtdışı literatüre bakıldığında özellikle 2000’li yıllardan itibaren alana yönelik çalışmaların arttığı gözlenmektedir. Mevcut çalışmalarda dövme, bedeni kontrol etme isteği-kimliği oluşturma biçimi (Antoszewski vd, 2010; Armstrong vd, 2002; Atkinson, 2004; DeMello, 2000; Millner ve Eichold, 2001; Tiggemann ve Golder, 2006); fiziksel çekiciliği artırmak, estetik, bir moda ya da süslenme arzusu (Antoszewski vd, 2010; Claes vd, 2005); bir grubun üyesi olabilmek için kabul görme isteği (Featherstone, 1999; Fisher, 2002; Millner ve Eichold, 2001; Pitts, 2003); sevgi göstergesi, anma ya da yas tutma duygusu (Carmen vd, 2012); bir iletişim aracı (Atkinson, 2004; Pitts, 2003; Wymann, 2010) olarak dövmenin yapıldığı belirtilmiştir.

Bu çalışmada dövmenin popüler bir kültür ürünü olup olmadığı tartışılmaktadır. Bu amaçla, dövme yaptırmanın motivasyon nedenleri (bireylerin dövme yaptırılmalarına neden olan temel düşünceler, tutum ve davranışlar) ve dövme kullanımının psiko-sosyal etkileri araştırılmaktadır.

Metodoloji

Araştırmanın örneklem grubunu Ankara ili Çankaya ilçesinde yaşayan bedeninde dövme bulunan 28 kişi oluşturmaktadır. Araştırma sahasına 2021 yılı Haziran-Ağustos ayları arasında gidilmiştir. Katılımcı grup basit ve kartopu örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi evrende yer alan her bireyin eşit seçilme olasılığının bulunduğu bir yöntemdir. Kartopu örnekleme ise araştırma sürecinde bir ya da birkaç örneklemden sağlanan bilgilerle, araştırmaya uygun olan aynı durumdaki diğer örneklere erişilmesidir. Araştırmada dövme yaptıran bireyler ile derinlemesine görüşmeler yapılarak katılımcıların yaşadığı kişisel deneyimler aktarılmıştır. Görüşmeler, Çankaya ilçesindeki dövme salonlarında, restoranlarda, parklarda, kafelerde ve halka açık oturma stantlarında yapılmıştır.

Veriler, ikisi kişisel olmak üzere toplamda 15 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ve katılımcı gözlem tekniği ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analizde denek ifadelerinden doğrudan alıntı yapılarak özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha detaylı bir işleme tabi tutularak sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın analiz süreci sırasıyla şu aşamaları kapsamaktadır. Verilerin (i) yorum katılmadan aktarılması ve düzenlenmesi (ii) belli başlıklar (temalar ve kavramlar) altında sınıflandırılması (iii) sistematik analize tabi tutulması (iv) yorumlanması.

Bulgular

Örneklem grubu, yaş ortalaması 24.9 yaş ile genç yaş grubunu temsil eden, eğitim seviyesi en az ortaokul mezunu olan, ortalama asgari ücretli gelir seviyesine sahip, meslek olarak üniversite öğrencisi ya da hizmet sektöründe çalışan, 14’i kadın 14’i erkek olmak üzere toplam 28 kişiden oluşmaktadır.

Dövme yaptırma nedenleri

Modern tüketim kültüründe dövme yaptırmanın bireysel ve toplumsal pek çok gerekçesi olabilir. Sosyal ve kültürel çevre, medya, inanışlar, iletişime geçme biçimi, farklı görünme isteği, bir simgeyi ya da anıyı üzerinde taşıma bunlardan birkaçıdır. Katılımcılara neden dövme yaptırdınız? Sorusu yöneltilmiştir. Ardından daha ayrıntılı bir veri akışı sağlamak ve verilen cevabı pekiştirmek amacıyla dövme yaptırmaya nasıl karar verdiniz? Dövmenizin hikâyesi nedir? Şeklinde ilk soruya benzer ve katılımcıyı motive eden sorular sorulmuştur.

Öğrenilen ve taklit edilen bir davranış olarak- ilgi ve özenmek: Gelişen teknoloji ve küreselleşme süreci ile insanlar, ekonomik, sosyal-kültürel ve politik anlamda birbirine daha bağımlı hale gelmiştir. Bu dönemde bireysel ve toplumsal algı yakınlaşmakta, hatta beğeni türü ve tercih edilen ürünler bile tek tipleşmektedir. Toplumsal ihtiyaçlar bir kenara bırakılmakta, ilişkiler, değerler, algılar, tercihler, inanışlar, alışkanlıklar gibi sosyal-kültürel ve bilişsel yaşama, özetle insana ilişkin pek çok şey tüketim kültürü ile açıklanmaktadır. Birey, özellikle görsel ve sosyal medyadan edindiği söylemleri ve gördüğü davranışları model almakta ve sorgulamaksızın taklit ederek kendisine aktarmaktadır. Bu bağlamda dövme pratikleri, öğrenilen ve taklit edilen bir davranış olarak tüketim nesnesine dönüşmektedir (Atkinson, 2004; Bauman, 1999).

Dövmemi yaptırmamda yaşadığım yerin etkisi olduğunu söyleyebilirim. İnsan merak ediyor, farklı şeyleri denemek istiyor. Ben dövmemi 13 yaşında yaptırdım. Hele ki yaşım küçükse yaşadığın yerin abisinden, arkadaşından, özellikle televizyonda gördüğün, izlediğin oyunculardan etkileniyorsun. Sen de yaptırmak istiyorsun. (K1)

Özellikle sanatçıların, politikacıların, sporcuların, daha doğrusu toplumu yönlendirmede örnek olabilecek kişilerin dövme yapması, dövmenin taklit edilen bir eylem olarak markalaşmasına ve moda haline gelmesine neden olmaktadır.

Medyayı, magazin haberlerini sürekli takip ederim. Dövmemi hayranı olduğum sevdiğim bir sanatçıda gördüm, sonrada aynısını aynı yere estetik olduğunu ve güzel görüneceğini düşünerek yaptırdım. Aslında dövmeyle bir tarz meselesi olarak da bakabiliriz. (K2)

Bir anıyı üzerinde taşıma isteği-kişisel bir hikâye: İnsanlar; sevincin, bağlılığın, özlemin ya da anının bir göstergesi olarak kendileri için önemli olan bir olayı ya da nesneyi, her zaman hatırlamak ve unutmamak için bedenini sevdiği şeyle işaretlemektedir. Bu objeler, bazıları için ölen ya da sevdiği kişinin fotoğrafı, ismi, doğum tarihi olabileceği gibi tutulan bir takımın ya da siyasal partinin amblemi veya bayrağı olabilir. Bu anlamda dövme, yaşan-mışlığın ya da yaşanılan anın fiziksel bir işareti olarak kabul edilmektedir.

Dövme yaptırmamdaki en büyük sebep arkadaşımın vefat etmesidir. Birlikte sürekli yürüdüğüm, hep yan yana olduğum, hiç ayrılmadığım arkadaşım vardı. Onu kaybettikten sonra bunalıma girdim. Bu dövmem sosyal hayata tekrar alışma sürecinde yaptırdığım bir dövmedir. Ruhsal uyanış, yeniden doğuş anlamına gelen lotus (nilüfer) çiçeği yaptırdım. Yaptırdığım dövmeyle, lotus çiçeğine ne zaman baksam hep yanımda hissediyorum arkadaşımı, onu hatırlatıyorum. Bu dövme ile bütünleştim artık. Bir söz vardı bilmem hatırlar mısınız? İncir reçelinde: “Kimi eline kazır hikâyesini, kimi kâğıda” ben etime kazımayı tercih ettim. (K3)

Şekil 1. Kişisel bir hikâye-lotus çiçeği

Koruyuculuk özelliğinin olduğuna inanılması: İnsan, kutsiyet atfettiği şeyin bir parçasını yanında taşıyarak simgeleştirir, bu şekilde onu yanında hisseder. Bu özelliği ile dövme, taşıyıcısını zararlardan ve kötülüklerden koruyan bir tılsım olarak görülmektedir.

İlk yaptırdığım dövme merakımdan, özentiden ve hoş görüdüğümü düşündüğüm için yaptırdım. Sonradan anlamlı olan, benim için simge oluşturan şeyleri vücudumda taşımak istedim. Örneğin ben şaman inancına sahibim ve şaman inancının sembollerinden olan baykuşu sol koluma ve şaman rahip görselini de göğsüme yaptırdım. Tüm bunları inancımın bir gereği olarak görüyorum ve beni kötülüklerden koruduğuna inanıyorum. (K4)

Şekil 2. İnancı gereği yapılan baykuş dövmesi

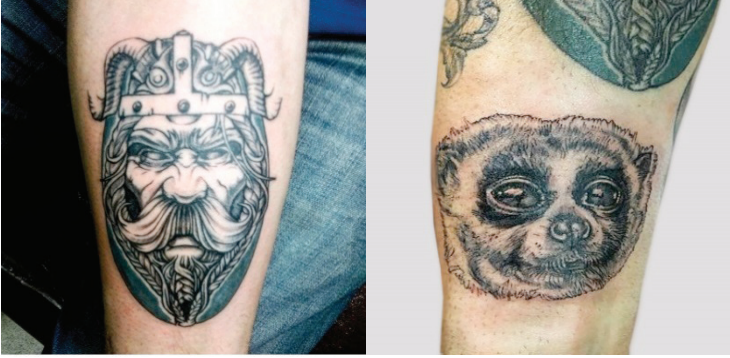
Bazı şeylerden korkuyordum. Kendimi hiç iyi hissetmiyordum. Hatta geceleri sıklıkla kötü rüyalar görüyordum. Kızılderililerin kötü rüyalardan korunmak için kullandığı, koruyucu özelliğine inandığım *düş kapamı* dövmesi yaptırdım. Bu dövmeyi omuzuma yaptırdıktan sonra artık korkulu rüya görmüyorum (K5).

Şekil 3. Korumacı olduğuna inanılan düş kaparı dövmesi

Kimliğin yeniden üretiminde dövme-bilişsel yönü dışa vurma aracı: Kimlik, bireyin yaşam döngüsü içinde kendine özgü ayırt edici özellikleri başkalarına karşı nasıl tanıttığı ya da başkaları tarafından nasıl algılandığıdır. Kimliğin içeriğini yaş, cinsiyet, meslek, gelir, din, etnisite gibi bireysel ve toplumsal anlamda birçok bileşen oluşturmaktadır. Birey bu bileşenler aracılığıyla bilişsel dünyasını ve varlık noktasını oluşturarak ait olduğu sosyal çevreye kendisini tanıtmaktadır (Nar, 2019). Kimliğin yeniden üretimi ise günümüz koşulları ile yakından ilişkilidir. Küreselleşme süreci ve teknolojik gelişmelerle birlikte bireyin kimliğini meydana getiren algılar, inanışlar, değerler kısa zamanda değişebilmektedir. Hatta beğenerek alınan ve kullanılan bir ürün uzun bir süre geçmeden istenmeyen bir obje olabilir. Dövme yaptırma modifikasyonu bu anlamda önemli bir örnektir. Bu anlayışa göre sahip olunan beden, alınıp satılabilen ve kullanılabilen bir mülk ve meta olarak algılanmakta ve birey daha özgür, her şeyi kontrol edebilen bilişsel bir özneye dönüşmektedir. Esasen burada bireyin sahiplik iddiasıyla beden üzerinde kontrol kurma isteği ya da göstergeler üzerinden bir gruba bağlanma isteği vardır. Ben bunu yapabiliyorum, bedenimin kontrolü bende ya da yalnız değilim aitim demeyi. Bu özelliğiyle dövme, bir gösterge olarak kimliğin yeniden inşasında/ üretiminde simgesel bir değer olarak kabul edilmektedir.

Sevdiğim ve beni yansıtan şeyleri dövme yaptırırım. Dövmeyi birilerine göstermek için değil, kendim için yaptırırım. 18 tane dövmem var. Bunlardan beşi hayvan dövmesidir. Kahveyi seviyorum kahve fincanı dövmesi, Vikingleri seviyorum Viking dövmesi yaptırırım. Kuzuların Sessizliği filminde oynayan Jodie Foster'ın ağzında güvenin olduğu film afişi beni çok etkiledi. Gittim güve yaptırırım. Annem ve babamı çok sevdiğim için baş harflerini, ayrıca babamın vefatı nedeniyle imzasını dövme yaptırırım. Daha çok tasarım dövmeleri yaptırırım. [...]. Herkeste olmayana seçmeye çalışıyorum. Açıkçası sevdiğim şeyleri üzerimde taşımaya seviyorum. Dövmeyi yaptırdığım zaman kendimi iyi hissediyorum. Aslında nedir dövme biliyor musunuz? Yalnızlıktır. Kendimi ve etrafımda dövme yaptıran kişileri düşündüğümde birçoğu yalnızdır. (K6)

Şekil 4. Sevilen şeyin dövme yapılması-Viking ve hayvan dövmesi

İnsanlar, taşıyıcısı oldukları nesne ve eşyalar üzerinden, simge ve anlam oluşturarak birbirleri arasında etkileşime geçmektedir. Örneğin piercing, küpe, kolye, dövme gibi görsel objeleri kullanan insanlar arasında bir ileti ya da duygu yoğunluğu yaşanabilir. Ortaya çıkan mevcut kanı üzerinden de bireyler hedef kitle ile aralarında ilişki kurmaktadır (Dökmen, 2019; Gökcan, 2006). Bireyin duygu ve düşüncelerini ifade eden, belki de kelimelere dökülemeyen, sözcüklerin açıklayamadığı ya da gerek duyulmayan birçok şey dövme ile diğer insanlara iletilebilir. Bu özelliği ile dövme, anlamın ve duygunun somutlaşan hali, dışa vurumun fiziksel göstergesi haline gelir.

Dövme her şeyden önce özgürlükçü yaşamı temsil eder. Kaç tane dövmem var hiç saymadım, ama oldukça fazla [...]. İlk dövmem silahları sevdiğim için silah dövmeleri yaptırдыm. Kuzgun dövmem aykırılığı, başkaldırıyı simgeler. Genellikle anarşistler ve ateistler kuzgun dövmesini yaptırır. Gerçi ben ateist değilim, inançlı bir insanım. Üçgen içindeki tek göz dövme sembolü en çok bana sorulan dövmem. Aslında tek göz dövme simgesi şaman inancından geliyor. Şamanlar alınlarına ve göğüslerinin ortasına tek göz simgesi yaptırırılar. Bunun ikinci bir ruhu temsil ettiğini söylerler. Benim içinde öyle diyebiliriz. (K7)

Şekil 5. Aykırılığı ve korkusuzluğu simgeleyen kuru kafa ve kuzgun dövmesi

Şekil 6. İkinci bir ruhu temsil ettiğine inanılan tek göz dövmesi

Bir aidiyet göstergesi ve iletişim biçimi olarak dövme: Kimliğin diğer bir özelliği bireyin bir topluluğa aitlik hissiyle bağlı olmasıdır. Kimliğin sosyal-kültürel boyutunu oluşturan aidiyet duygusu, kişinin sosyalleşme sürecinin bir gereği olarak diğer kişiler ile ortak düşünceler etrafında bir araya gelmesidir.

Tanımadığım biri olsa da ilgi çekici bir dövmesi varsa onunla iletişime geçmeyi seviyorum. Arkadaş çevrem de çoğunlukla dövmelidir. Kendimi onların yanında daha güvende ve daha rahat hissediyorum. Dövmeyi aslında sosyalleşmenin, diğer insanlarla iletişim kurmanın bir aracı olarak görebiliriz. (K8)

Psiko-sosyal ve kültürel algılar

Yapılan her davranışın bir şekilde fiziksel ve bilişsel anlamda karşılığı mutlaka vardır. Bize göre doğru olan bir tercih başkası tarafından eleştiri konusu olabilir. Alınan kararlarda kimi zaman sosyal-kültürel çevreden olumlu ve teşvik edici tepkiler alınırken, kimi zaman ise olumsuz tepkilerle karşılaşılabilir. Dövme yaptıрма da bunlardan birisidir. Dövme bir anlamda insanın bilişsel ve ruhsal durumunun dışı yansımasıdır, iç dünyasının bir aynasıdır. Bireyin dövme yaptıрма motivasyonu oluşmadan önce ve dövme yaptırdıktan sonra toplumsal yaşama ilişkin düşüncelerinde, algılarında ve değerlerinde birtakım değişimler gözlenmektedir. Örneğin dövme yaptıran insanlar karar verme sürecinde endişe ve korku duygusu yaşamaktadır. Çünkü dövme yapım aşamasında kişi acı duyabilir, sonrasında dövmeyle ilgili sağlık sorunlarıyla karşılaşabilir. Ya da dövmeyi kullanan kişi yaptığı meslek gereği dövmeyi gizleme ihtiyacı duymaktadır. Toplumun bakış açısı ve algısı da bu aşamada önemlidir. Bireyin bağlı olduğu sosyal çevrenin dövme hakkındaki düşüncesi nedir? Esasen dövme yaptıran için birçok soru ve düşünce gezimini korumaktadır.

Dövme, kaygı ve pişmanlık: Bir olayın beklentiler dışında farklı şekilde sonuçlanabileceği düşüncesi, insanda endişe ya da kaygı olarak kavramsallaştırılan psikolojik ve fiziksel bir tepki olarak açığa çıkmaktadır. Benzer durum dövme yaptıрма isteği olan insanlar içinde geçerlidir. Kişi dövme yaptırmaya karar vermeden önce dövmeciye endişelerini aktaran bir dizi soru sormaktadır. Dövmeyi yaptırdıktan sonra sağlık sorunu yaşar mıyım? Belki de dövmecilerin sıklıkla duyduğu soru dövme yapılırken canım yanar mı? Ya da dövme yaptırdıktan sonra pişmanlık duyar mıyım?

Özellikle ilk dövmesini yaptırmayı düşünenler uzun süre yaptırıp yaptırmama konusunda oldukça kararsızdır. Çünkü birey için o an anlamlı gelen dövme, ileride meslek yaşamını etkileyebilir ya da aylar yıllar geçince anlamını yitirerek kötü bir anıyı hatırlatabilir.

Sol bileğimi birkaç yerinden kesmiştim. Haliyle kestiğim yerler iz kaldı. Çok kötü görünüyordu; bende dövme yaptırarak kapattım. Ardından sırtıma ikinci dövme yaptırdım. Yaptırdığım her iki dövme içinde çok pişmanım. Bırakın resmi bir yere özel bir yere müracaat ettim, orada bile hemen dövmemi sordular [...]. Almadılar yani. Dövme yüzünden psikolojim bozuldu. Şuan çalıştığım yerde bile uzun kollu gömlek giyiyorum. Keşke sildirebilsem; ama hem zahmetli hem de sildirmek için para lazım. (K9)

Dövmelerimden biri eski erkek arkadaşımı anımsattığı, diğeri estetik ve güzel görüldüğü için yaptırdım. Bir diğeri ise Zen felsefesinin sembolü olan aydınlanma çemberi. Çok pişmanım. Aslında maddi imkânım olsa tüm dövmelerimi sildiririm. Sildirdiğimde iz kalır mı? Onu da bilmiyorum. Örneğin sivil havacılık okuyordum. Bana dediler bu bölümde boşuna okuma bu dövmelerle ilerde çalışamazsın, sıkıntı olur. Biraz araştırdım gerçekten öyle. İsteyerek girdiğim ve sevdiğim okulu, dövmelerim yüzünden bırakmak zorunda kaldım. Şimdi sosyal hizmet bölümünü okuyorum. (K10)

Dövme ve kişilik: Genel anlamda kişilik insanın davranışlarını belirleyen temel ölçütlerdir. Bireyin doğuştan gelen birtakım kişilik özellikleri olabileceği gibi bağlı olduğu sosyal-kültürel çevreye göre şekillenen kişilik özellikleri de bulunmaktadır. Özellikle bireyin aile, iş ve arkadaş grupları, eğitim gibi sosyal çevresi kişilik üzerinde belirleyici bir unsurdur. Dövme ve tasarımların şekli de kişisel ve sosyal bir tercih olarak bireyin kişiliği ilgili tanımlayıcı bilgiler içermektedir.

Ben dövmelerimi farklı gözükmek, estetik bakımdan güzel görüldüğünü düşündüğüm için yaptırdım. Hatta annemde beni örnek alarak dövme yaptırdı. Tamamen beğeni yani. Aynı zamanda dövmenin kişiliğin bir parçası, bir tarz olduğuna inanıyorum. Örneğin ben kavgacı, sinirli ve agresif bir yapıya sahibim. Yedi tane dövmem var, yaptırdığım dövmeler hep tabanca, bıçak, bomba gibi silaha dair tasarımlardır. (K11)

Dövme ve bağımlılık: Genellikle ilk dövme deneyimi yaşayanlar kısa zamanda ikinci dövmesini yaptırmaktadır. Ardından tekrar dövme yaptırmak için bir motivasyon oluşursa kişide dövmeye karşı psikolojik bir bağımlılıktan söz edilebilir.

Dövme yaptırmak bir bağımlılıktır. İlk dövmemi 18 yaşında yaptırdım. Ardından belirli aralıklarla altı dövme daha yaptırdım. Yaptırdıkça özgüvenim artıyor. Şuanda sizinle konuşurken bile aklımda dövme yaptırmak düşüncesi var. Hangi dövmeyi vücudumun neresine yaptırmalıyım diye. (K12)

İlk yaptırdığım dövmeyle 15 sene önce bir yara izini kapatmak için yaptırdım. Aslında yara izi için bahanesi. Sonra dövme yaptırmak bir alışkanlığa dönüştü. Kendimi mutlu hissediyorum dövme yaptıınca. [...]. Kaç tane dövmem var tam olarak bilmiyorum, 10 tane dövmem olabilir. Maddi gücüm olsa koşa koşa yine yaptırırım. (K13)

Dövme ve toplumsal algı: Günümüzde dövme yaptırmak geçmişe göre daha fazla kabul gören bir davranıştır (Tezgeç, 2015). Eskiden tabu olarak bakılan, son dönemlerde

farklı ya da ortak gerekçelerle özellikle genç bireyler arasında dövme yaptıranların sayısı giderek artmaktadır. Buna rağmen dövme kullanımı toplumun geneli tarafından yadırganmakta ve dövmeli bir beden hoş karşılanmamaktadır.

Özellikle 2000 yıllarında doğanlar dövmeyle olağan karşıyor. Hatta dövmenin bu kadar benimsenmesinde bu dönemde doğanlar oldukça etkilidir. Ancak yaşlılar dövme konusuna daha geleneksel bakıyor. Bunda dini önyargılar da var. Dinimize göre bu yasak bu günah ya da yazık değil mi Allah'ın verdiği güzelim derini bozuyorsun gibisinden, abdest tutmaz, senin ibadetinde kabul olmaz tarzından hemen eleştiri getiriyorlar. Bende araştırdım. Açıklamasını diyanet yapmıştır. Dövme abdeste herhangi bir engel teşkil etmiyor. Bunların hepsinin yalan olduğunu öğrendim. Deri hava almaz ve su geçirmezse zaten çürür ve ölür. (K14)

Annem, babam ve ailedeki diğer kişiler dövmeyle karşı önyargılılar ve yadırgıyorlar. Aile büyükleri evdekilere: “Oğlunun kolundaki ne öyle, oğlun serseri mi oldu?” diye sordular. Evde kolumu kapatmak için her zaman uzun kollu gömlek giymek zorunda kalıyorum ve bu durum beni çok rahatsız ediyor. Düşünün, evin içinde ve dışında bunaltıcı sıcak bir hava var, ama siz kolunuzu kapatmak için uzun kollu gömlek giyiyorsunuz. Zor bir durum. (K15)

Dövme ve toplumsal cinsiyet: Cinsiyet doğuştan kazanılan ve biyolojik olarak doğa tarafından belirlenirken, toplumsal cinsiyete dayalı kimlik ise kişinin bağlı olduğu sosyal ve kültürel çevresi tarafından belirlenmektedir (Alisbah-Tuskan, 2020). Beden bu farklılığın ortaya çıkmasında önemli bir etkidir. Erkeğin kadına göre fizyolojik olarak daha baskın bir figür olması bedene yapılan dövmenin niceliğini ve niteliğini farklılaştırmaktadır.

Genel olarak kadınlarla erkeklerin yaptırdığı dövmeler birbirinden farklıdır. Bu aslında kadınlarla erkeklerin biyolojik farklılığından kaynaklıdır. Kadınların genellikle yaptırdığı dövmelerin boyutu küçüktür. Daha zarif kuş, kelebek, kalp, çiçek, yıldız ya da ne biliyim bir anıyı küçük olarak yaptırmayı tercih ediyorlar. Omuzlarına, bileklerine, sırtlarına, bel kısmına ya da göbeklerine yapıyorlar. Düşünsenize bir erkeğin göbeğine kelebek yaptırdığını. Hoş olmazdı farklı algılanırdı. (K16)

Erkekler daha çok büyük olan, tabanca, tüfek, bomba gibi gücü ve karakterini yansıtan ya da korkutucu esrarengiz dövmeleri tercih ediyor. Omuzlarına ve kollarına yapıyor. Kadınlar ise daha çok küçük ve sevimli dövmeleri çekici gözükme için bacalarına, koluna ya da göğsüne yapıyor. (K17)

Dövmenin simgesel özelliği: Dövmeler aynı zamanda simgesel işaretlerdir. Kimine göre dövme dikkat çekmek ve çekici gözükme için yapılırken kimine göre ise kişiliğin ayırt edici bir özelliği olarak kullanılmaktadır. Fiziki koşullar, inanışlar, cinsiyet, yaş, medeni durum gibi bireye ve topluluğa özgü niteliklere bağlı olarak dövmede kullanılan semboller farklılık göstermektedir.

Sol omzumda kuru kafa dövmesi var. Cesaretin ve ölümsüzlüğün işaretidir. Sağ omzumda bozkurt var. Türklüğün doğuşunu, savaşçılığı ve gücü simgeler. Kuzgun dövmem var. Bilgeliği, gizemi ve uzun ömrü simgeler. Kızımın ve oğlumun fotoğraflarının ve isimlerinin yer aldığı diğer dövmelerim de var. O dövmelerime bakınca çocuklarımla yanımdaymış olduğum hissediyorum. (K18)

Gidilen dövmeçinin nasıl bulunduğu: Genellikle gidilen dövmeçinin arkadaş tavsiyesiyle ya da sosyal medyadaki yorumları okuyarak, ayrıca dövmeçinin yaptığı ve internet ortamında paylaştığı görselleri inceleyerek dövmeçi seçilmektedir.

Dövme yaptırmadan önce uzun uzun internetten araştırdım. Karar vermeden önce yaptırmak istediğim dövmeçinin sosyal medya hesabındaki yaptığı dövmeleri ve dövmeçiyi ait yorumları ayrıntılı olarak inceledim, sonra kararımı verdim (K19).

İlk dövme yaşı: Ülkemizde dövme kullanım yaşı giderek düşmektedir. Özellikle genç bireyler arasında arkadaş çevresine kendini ispat etmek, özgüven duygusunu artırmak ve özentî nedeniyle dövme yaptıranların oranı hiçte az değildir. Örneğin Aslan vd. (2019) tarafından yapılan bir araştırmada, ilk dövme yaşı 11 ve dövme yaptıranların % 24'ü 18 yaşından küçük olan reşit olmayan bireylerdir. Yapılan çalışmada da örneklem grubunun ilk dövme yaşı ortalaması 17,7 bulunmuştur. Bu ortalama bir bireyin fiziksel ve bilişsel olarak (özellikle karar alma sürecinde) erişkinliğe geçiş yaşı için oldukça düşüktür.

Benim melankolik bir yapım var. Acı çekmeyi seviyorum. İlk dövmemi 13 yaşında yaptırdım. Erkek arkadaşımın ismini yaptırmıştım (K20).

Sevdiğim ve beğendiğim için dövme yaptırdım. [...]. İlk dövmemi 17 yaşında yaptırdım (K21).

Vücudun hangi bölgesine dövmenin yapıldığı: Genellikle ilk dövmesini yaptıranlar en bilindik yer olan kol bölgesini seçmektedir. Kol bölgesi hem dikkat çekici hem de dövmenin saklanabilen en kolay yeridir. Belirli bir kitle ise iş ve aile çevresinden gelebilecek tepkileri önlemek için dövmesini vücudunun görünmeyen ve dikkat çekmeyen alanına yaptırmaktadır.

Yaptırmaya karar vermem anlık olmadı. İyiye düşündüm. Gelgitler yaşadım açıkçası. Çünkü ileride resmi bir kuruma müracaat edersem dövme sorun olabilirdi. Ayrıca her ne kadar dövmeçi olan arkadaşım acı hissetmeyeceğimi söylese de canımın acıyıp acımayacağını da bilmiyordum. O nedenle ilk dövmemi hem görünmemesi hem de acımayacak bir bölge olan bacağımın alt kısmına yaptırdım (K22).

Tartışma ve sonuç

Araştırma sonucuna göre dövme yaptırmaya motivasyonu çeşitlilik göstermektedir. İnsan doğasının fiziksel ve bilişsel karmaşıklığı bu durumun doğal bir sonucudur. Yaş, cinsiyet, meslek, sosyal statü gibi niteliklerden bağımsız olarak pek çok insan farklı nedenler ile dövme yaptırmaktadır. Beğeni ve özentî, yas tutma arzusu, iletişim kurma aracı, koruyuculuğuna inanılması, yara izini kapatma amacı ve bir gruba uyum sağlama çabası bunlardan birkaçıdır. Ergen ve genç erişkin bireylerin dövmeğe karşı biraz daha ilgili ve eğilimli olduğu söylenebilir. Dövmeyi ilk kez yaptıranların yaş ortalamasının düşük olması bu düşüncüyü desteklemektedir. Ayrı olarak dövme kullanımını kimliğin yeniden üretilmesinde önemli bir unsur olarak görülmektedir. Dövmenin popüler bir kültür ürünü olarak sunulmasının bu tercihte etkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda popüler kültürün, gündelik yaşam pratikleri içinde dövmeyi daha kabul edilebilir ve görünür kıldığını söylemek mümkündür.

Ancak dövme popüler bir kültür ürünü olarak nitelenebilir mi? Dövme, üretimi ve tüketimi acı verdiği için diğer tüketim kültürü öğelerinden ayrılmaktadır (Sweetman, 1999). Dövmenin hem ağırlı bir yapım aşaması hem de iyileşme ve bakım süreci vardır. Ayrıca dövme sildirmek istediğinizde silme işlemi yaptırmaktan daha zor ve sıkıntılı bir süreçtir. Uygulama sonrası bedende iz kalma olasılığı yüksek olduğundan bu kararın maddi, fiziksel ve psikolojik etkileri olacaktır. Dolayısıyla dövmenin zor silinebilir bir işlem olmasının, onun popüler kültür öğesi (tüketim nesnesi) olarak algılanmasında bir engel oluşturmaktadır. Bu nedenle dövmeyle çelişkili bir tüketim kültürü öğesi olarak bakılabilir.

Diğer yandan dövme, kişiye özgü olmakla birlikte tüketilmesi gereken ürünleri satmak için bir reklam aracı olarak kullanılmaktadır (Koşut, 2006). Bir anlamda paketin cazibesi dövme ile birlikte daha albenili ve anlamlı kılınmaktadır. Dövmenin bir metalaşma sürecinden geçtiği söylenebilir. Her şeye rağmen dövme, geçmişten gelen kötü şöhretinden, ön yargılı olarak bakılan alanından az da olsa sıyrılmış gibi görünmektedir. Ancak dövme kullanımı hala toplumumuzda bir tabu ya da en azından bir kavşak noktasında olduğu söylenebilir. Geleneksel ve dini algılar ve tıbbi sorunlar insanların dövme konusuna daha mesafeli durmasına neden olmaktadır. Peki, ne zamana kadar? Bunu bizlere zaman gösterecektir.

Esasen günümüz modern toplumlarında dövme anlam kaybına uğramadı ya da işlevinde bir değişiklik olmadı. Sadece günümüz dövme tasarımları geçmişe göre farklılıklar içermektedir. Dövme geçmişte nasıl ki ilkel ya da egzotik halklar arasında cinsiyet, yaş, statü gibi bireysel ve kültürel kimliği temsil ediyorsa günümüzde de dövme, modernitenin, farklılığın, kimliğin, özgürlüğün, bir takımın, derneğin, ailenin, örgütün, popüler olmanın tanımlayıcı özelliği olarak kullanılmaktadır. Ancak dövme yaptırmaya modifikasyonunu tam olarak anlayabilmek için örneklem sayısını artırarak farklı sosyo-ekonomik gruplarda araştırma yapılmalıdır. Ayrıca nicel ve nitel araştırmanın bir arada kullanılabildiği karma bir yöntemle dövme olgusu çok yönlü araştırılabilir. Bu gruplar birbirleri ile karşılaştırılabilir.

Yazarların katkı düzeyleri: Birinci Yazar %100

Contribution Rates of Authors to the Article: First Author %100

Etik komite onayı: Bu çalışma için Artvin Çoruh Üniversitesi Etik Kurulundan E-18457941-050.99-24121 sayılı karar ile izin alınmıştır.

Ethics committee approval: For this study, Artvin Coruh University Ethics Committee Permission was obtained with the decision numbered E-18457941-050.99-24121.

Finansal destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Support Statement (Optional): No financial support was received for the study.

Çıkar çatışması: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Statement of Interest: There is no conflict of interest between the authors of this article.

Kaynak kişiler:

Tablo 1: Katılımcıların Özellikleri

Kişiler	İkametgâh	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek	İlk dövme yaşı	Dövme sayısı
1	Çankaya	Erkek	22	Lise	İşçi	13	3
2	Çankaya	Kadın	22	Üniver.öğ	Öğrenci	18	2
3	Çankaya	Kadın	22	Üniversite	Hemşire	17	2
4	Çankaya	Kadın	21	Üniver.öğ	Öğrenci	17	5
5	Çankaya	Kadın	27	Üniversite	Muhasebeci	19	3
6	Çankaya	Erkek	38	Üniversite	Uzman	16	18
7	Çankaya	Erkek	22	Lise	Serbest	16	Çok sayıda
8	Çankaya	Kadın	23	Üniver.öğ	Öğrenci	18	5
9	Çankaya	Kadın	25	Lise	Serbest	20	2
10	Çankaya	Kadın	25	Üniver.öğ	Öğrenci	19	3
11	Çankaya	Erkek	27	Üniversite	Serbest	18	7
12	Çankaya	Kadın	22	Üniver.öğ	Öğrenci	18	7
13	Çankaya	Kadın	32	Lise	Serbest	17	10
14	Çankaya	Erkek	28	Lise	Serbest	19	8
15	Çankaya	Erkek	21	Üniver.öğ	Öğrenci	20	1
16	Çankaya	Erkek	26	Üniversite	Mühendis	20	2
17	Çankaya	Kadın	23	Üniver.öğ	Öğrenci	21	2
18	Çankaya	Erkek	37	Üniversite	Serbest	20	7
19	Çankaya	Kadın	26	Üniversite	Memur	19	2
20	Çankaya	Kadın	27	Lise	Serbest	13	4
21	Çankaya	Erkek	23	Üniver.öğ	Serbest	17	1
22	Çankaya	Erkek	31	Üniversite	Serbest	21	2
23	Çankaya	Erkek	24	Lise	Serbest	18	6
24	Çankaya	Erkek	21	Lise	Serbest	17	3
25	Çankaya	Kadın	20	Üniver.öğ.	Öğrenci	17	3
26	Çankaya	Kadın	21	Üniver.öğ	Öğrenci	16	6
27	Çankaya	Erkek	22	Lise	Serbest	16	4
28	Çankaya	Erkek	21	Lise	Serbest	18	5

Kaynakça

- Alisbah-Tuskan, A. (2012). Toplumsal cinsiyet toplumda kadına biçilen roller ve çözümleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 25 (99), 445-449.
- Alper, S. (2010). Dövme ve peersing uygulamaları ve yan etkileri. *Türkiye Klinikleri Kozmetik Dermatoloji*, 3 (1), 40-45.
- Antoszewski, B., Sitek, A., Fijalkowska, M., & et al. (2010). Tattooing and body piercing-what motivates you to do it? *International Journal of Social Psychiatry*, 56 (5), 471-479. DOI: 10.1177/0020764009106253
- Armstrong, M. L., Owen, D. C., Roberts, A. E., & Koch, J. R. (2002). College students and tattoos. Influence of image, identity, family and friends. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 40, 20-29. DOI: 10.3928/0279-3695-20021001-07
- Aslan, M., Özkul, E ve Gürel, M. S. (2019, Eylül). *Cildimizdeki boya: Kimler ve neden yapıyor?* 28. Ulusal Dermatoloji Kongresi, Antalya.
- Atik, D., & Yıldırım, C. (2014). Motivations behind acquiring tattoos and feelings of regret: Highlights from an Eastern Mediterranean context. *Journal of Consumer Behaviour*, 13, 212-223. DOI: 10.1002/cb.1480
- Atkinson, M. (2004). Tattooing and civilizing processes: Body modification as self-control. *Canadian Review of Sociology & Anthropology*, 41, 125-146. DOI: 10.1111/j.1755-618X.2004.tb02173.x
- Bauman, Z. (1999). *Küreselleşme: Toplumsal sonuçları* (A. Yılmaz, Çev.) Ayrıntı.
- Bektaş, A. (1996). *Kamuoyu, iletişim ve demokrasi*. Bağlam.
- Bradley, J. (2000). Body Commodification? Class and tattoos in Victorian Britain. In J. Caplan (Ed.), *Written on the body: The tattoo in European and American History* (pp.36-155). Princeton University.
- Carmen, R. A., Guitar, A. E., & Dillon, H. M. (2012). Ultimate answers to proximate questions: The evolutionary motivations behind tattoos and body piercings in popular culture. *Review of General Psychology*, 16, 134-143. DOI: 10.1037/a0027908
- Challaye, F. (2007). *Dinler tarihi* (S. Tiryakioğlu, Çev.) Varlık.
- Claes, L., Vanderdeycken, W., & Vertommen, H. (2005). Self-care versus self-harm: Piercing, tattooing and self-injuring in eating disorders. *European Eating Disorders Review*, 13, 11-18. DOI: 10.1002/erv.612
- Çağlayandereli, M ve Göker, H. (2016). Anadolu dövme sanatı; Tunceli ili örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(2), 2545-2562. DOI: 10.14687/jhs.v13i2.3827
- Çoruhlu, Y. (Şubat 2015). Tendeki desen dövme. *National Geographic Türkiye*, 32-53.
- DeMello, M. (2000). *Bodies of inscription: A cultural history of the modern tattoo Community*. Duke University.
- Dittmer, J. (2010). *Popular culture, geopolitics, and identity*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Dökmen, Ü. (2019). *Sanatta ve günlük yaşamda: İletişim çatışmaları ve empati*. Remzi.
- Featherstone, M. (1999). *Body modification: An introduction*. *Body & Society*, 5 (2-3), 1-13. DOI: 10.1177/1357034X99005002001
- Fisher, J. A. (2002). Tattooing the body, Marking culture. *Body & Society*, 8(4), 91-107. DOI: 10.1177/1357034X02008004005

- Govenar, A. (2000). The changing image of tattooing in American culture, 1846-1966. In J. Caplan (Ed.), *Written on the body: The tattoo in European and American History* (pp. 212-233). Princeton University.
- Hazar, M. (2006). Mardin “Kızıltepe-Bozhöyük” yöresinde beden işaretleri. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 8, 293-305.
- Jones, C.P. (2000). Stigma and tattoo. In J. Caplan (Ed.), *Written on the body: The tattoo in European and American History* (pp. 1-16). Princeton University Press.
- Kadioğlu Çevik, N. (1996). *Anadolu'nun bazı yörelerinde dövme âdeti ve bu âdetin çağdaş yaşamdaki yeri*. I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri. Kültür Bakanlığı Hagem.
- Koşut, M. (2006). An ironic fad: The commodification and consumption of tattoos. *The Journal of Popular Culture*, 39 (6),1035-1048. DOI:10.1111/j.1540-5931.2006.00333.x
- Millner, V. S., & Eichold, B. H. (2001). Body piercing and tattooing perspectives. *Clinical Nursing Research*, 10, 424-441. DOI: 10.1177/C10N4R7
- Nar, M. Ş. (2019). Kültürel kimlik sorunsalı: Görecelik mi, evrenselcilik mi? Yoksa uzlaşa mı? *Antropoloji*, 37, 72-80. DOI:10.33613/antropolojidergisi.529387
- Öncül, K. (2012). *Kültürümüzde dövme geleneği*. Kafkas Üniversitesi.
- Pitts, V. (2003). *In the flesh—the cultural politics of body modification*. Palgrave Macmillan.
- Raspa, R. F., & Cusack, J. (1990). Psychiatric implications of tattoos. *Am Fam Physician*, 41 (5), 1481-1486.
- Sanders, C. (2008). *Customizing the body: The art and culture of tattooing*. Temple University.
- Schildkrout, E. (2004). Inscribing the body. *Annual Review of Anthropology*, 33, 319-344. DOI: 10.1146/annurev.anthro.33.070203.143947
- Sweetman, P. (1999). Anchoring the (postmodern) Self? Body modification, fashion and identity. *Body & Society*, 5 (2-3), 51-76. DOI: 10.1177/1357034X99005002004
- Şenol, Y., Çetinoğlu, Y. K., Çakıl, A., Arı, B ve diğ. (2014). Üniversite öğrencilerinin dövme ve “piercing” konusunda bilgi, tutum ve davranışları. *Türk J Dermatol*, 3,141-146. DOI: 10.4274/tdd.1863
- Tezgeç, M. S. (2015). *Kendini ifade aracı olarak dövmeler: Nitel bir çalışma* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Anabilim Dalı.
- Tiggemann, M., & Golder, F. (2006). Tattooing: An expression of uniqueness in the appearance domain. *Body Image*, 3, 309-315. DOI:10.1016/j.bodyim.2006.09.002
- Wohlrab, S., Stahl, J., & Kappeler, P.M. (2006). Modifying the body: Motivations for getting tattooed and pierced. *Body Image*, 4 (1), 87-95. DOI: 10.1016/j.bodyim.2006.12.001.
- Wymann, C. (2010). Tattoo: A multifaceted medium of communication. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 26(49), 41-54. DOI: 10.7146/mediekultur.v26i49.2529
- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yücel, Ö.D ve Çevik, A. (2015). Kimlik ifadesi olarak dövme. *Kriz Dergisi*, 23, 17-26. DOI: 10.1501/Kriz_0000000343

Elektronik kaynaklar

- Akbulut, U. (23 Ağustos 2017). *Dövme yaptırmak: 5300 yıl önceye uzanır*. <http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2017/07/>
- Cox, D. (10th November 2016). *The name for Britain comes from our ancient love of tattoos*. <https://www.bbc.com/future/article/>
- Delaney, T. (2007). *Pop culture: An overview*. https://philosophynow.org/issues/64/Pop_Culture_An_Overview
- Gökcan, K. (28 Ekim 2006). *Sözsüz iletişim*. http://halklailiskiler.com.tr/sozsuz_iletisim.php
- Tassie, G. (4th August 2018). *The practice of tattooing in Ancient Egypt and Nubia*. <https://brewminate.com/>
- Thobo-Carlsen, M. (27th October 2014). *How tattoos went from subculture to pop culture*. https://www.huffpost.com/entry/how-tattoos-went-from-sub_b_6053588
- Türk Tarihinde Dövme Kültürü. (4 Nisan 2014). *Türk tarihinde dövme kültürü*. <http://www.tarihigercekler.com/>

Bu eser Creative Commons Atf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. (This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).

Etik Kurul Kararı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Belge Doğrulama Kodu :*BSA373YDB2* Pin Kodu :16742 Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/artvin-coruh-universitesi-ebys> Bilgi için: Hakan KAYA Unvanı: Bilgisayar İşletmeni Telefon:+90 466 215 10 00 e-Posta: artvincoruh@artvin.edu.tr Web:<http://www.artvin.edu.tr/> Kep Adresi:artvincoruhuni@hs01.kep.tr

T.C. ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Etik Kurulu Sayı :E-18457941-050.99-24121 03.10.2021 Konu :Etik Kurul Kararı (Mehmet Şükrü NAR) FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA İlgili : 24.08.2021 tarihli ve E.19530 sayılı yazımız. Fakülteniz Sosyoloji Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Mehmet Şükrü NAR'ın "Beden İşaretleri: Dövme Popüler Bir Kültür Ürünü müdür?" başlıklı çalışması Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 28 Eylül 2021 tarihinde yapmış olduğu toplantısında incelenmiş olup, oybirliği ile etik açıdan uygun bulunmuştur. Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim. Prof. Dr. Hüseyin PEKER Kurul Başkanı Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Mevcut Elektronik İmzalar HÜSEYİN PEKER (Etik Kurulu - Kurul Başkanı) 03.10.2021 22:25 Evrak Tarih ve Sayısı: 03.10.2021-24121